



**QORTI CIVILI  
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF  
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tat-28 ta' Frar, 2008

Numru 52/1991/1

Avukat Dottor Austin **SAMMUT** għan-nom u in  
rappreżentanza tas-Socjeta' Thomas C. Smith Insurance  
Services Limited u din bħala agent tas-Socjeta' estera  
Eagle Star Insurance Company Limited

VS

Joseph T. **APPS** għan-nom u in rappreżentanza ta' Sea  
Malta Company Limited bħala sid tal-bastiment *Karthago*  
u operatori ta' *containers*, u b'degriet tal-14 ta' Frar, 2008,  
il-ġudizzju għadda fil-persuna ta' John Abela u ta' Dottor  
Andrew Chetcuti Ganado bħala stralċjarji tal-kumpannija  
Sea Malta Company Limited

**Il-Qorti:**

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fl-14 ta' Jannar, 1991, li  
bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, l-attur *nomine* talab li  
din il-Qorti (a) ssib lill-kumpannija mħarrka, fil-kwalita'

tagħha premessa, responsabbli għad-danni li huwa ġarrab minhabba kumpens li huwa kellu jhallas lill-kumpanija J. Cachia Caruana Limited bħala assikurata tiegħu għall-ħsara kawżata lil merkanzija li din ġabet f'Malta fuq bastiment tal-kumpanija mharrka; u (b) tikkundanna lill-kumpanija mharrka tħallsu *nomine* s-somma ta' Lm 2430.45 bħala l-ammont tad-danni li huwa ġarrab kif fuq ingħad. Talab ukoll l-ispejjeż u l-imgħaxijiet legali;

Rat in-Nota tal-Eċċezzjonijiet imressqa fit-8 ta' Mejju, 1991, li biha l-kumpanija mharrka laqgħet għat-talbiet attriċi billi qalet li hija ġarret il-*container* in kwestjoni fuq il-bażi "*set [sic!] to contain*" u għalhekk ma kienet bl-ebda mod responsabbli għall-ħsara li setgħet saret fl-imsemmi *container*. Minbarra dan, l-importatur laqa' għandu l-merkanzija mingħajr rimarki u għalhekk heles lill-eċċipjenti minn kull responsabbilta';

Rat id-degriet tagħha (diversament presjeduta) tad-9 ta' Ottubru, 1991<sup>1</sup>, li bih ħatret lill-Avukat Evelyn Micallef bħala perit legali;

Rat in-Nota ta' Astensjoni tal-11 ta' Ġunju, 2003<sup>2</sup>, tal-Onor. Imħallef Giannino Caruana Demajo, u d-degriet tal-20 ta' Awissu, li bih din il-Qorti kif issa presjeduta qiegħdet il-kawża fuq il-listi tagħha għas-smiġħ tas-27 ta' Novembru, 2003;

Rat ir-Relazzjoni mressqa mill-imsemmi perit legali Avukat Evelyn Caruana Demajo fis-17 ta' Settembru, 2002<sup>3</sup>, u minnha maħluf kif imiss waqt is-smiġħ tat-18 ta' Marzu, 2004;

Rat id-dikjarazzjoni magħmula mill-avukat tal-kumpanija assikuratriċi attriċi waqt is-smiġħ tat-18 ta' Marzu, 2004, li hija kienet toqgħod għall-fehmiet tal-perit legali mfissra fir-Rapport tagħha;

---

<sup>1</sup> Paġ. 20 tal-proċess

<sup>2</sup> Paġ. 71 tal-proċess

<sup>3</sup> Paġġ. 76 – 9 tal-proċess

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat li l-kumpanija m'harrka ma ressqet l-ebda sottomissjoni;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tal-14 ta' Frar, 2008, li bih ordnat il-bidla mitluba flokkju tal-kawża mill-kumpanija attriċi b'rikors tagħha tal-11 ta' Frar, 2008;

Rat li l-kawża tħalliet għas-sentenza fin-nuqqas ta' xkiel;

***Ikkunsidrat:***

Illi din hija azzjoni għal f'las ta' kumpens minħabba f'sara li saret f'merkanzija li n'garret lejn Malta fuq bastiment tal-kumpanija m'harrka. Billi dik il-merkanzija kienet assikurata, l-kumpanija attriċi għamlet tajjeb għat-telf im'garrab mill-kumpanija importatriċi minħabba l-f'sarat li kellha l-merkanzija. Issa l-kumpanija attriċi, b'ħala assikuratriċi surrogata fil-jeddijiet tal-assikurata tagħha, qiegħda tfitte lill-kumpanija m'harrka li g'garret l-imsemmi *container* lejn Malta biex titlobha tagħmel tajjeb għall-kumpens li hija tat lill-assikurata tagħha u għall-ispejjeż marbuta mat-talba li għamlet l-istess kumpanija assikurata;

Illi l-kumpanija m'harrka laqgħet billi qalet li hija m'għandha l-ebda responsabbilta' għal dak li g'gara u dan għal żewġ raġunijiet. L-ewwel waħda hi li l-polza ta' tagħbija kienet tillimita l-merkanzija mtellgħa abbord bid-dikjarazzjoni "*said to contain*" u għalhekk hi ma kellha l-ebda kontroll dwar l-istat li fih dik il-merkanzija tgħabbiet fuq il-bastiment. It-tieni waħda hi ladarba l-importatur ta riċevuta tal-konsenja tal-merkanzija bla ebda kummenti fuqha, dan il-fatt jeħlisha minn kull responsabbilta' għal xi f'sara li l-importatur seta' sab fil-merkanzija wara li ngħata l-konsenja;

Illi l-fatti ewlenin li joħorġu mill-atti tal-kawża juru li fit-13 ta' Jannar, 1990, daħlet f'Malta abbord il-bastiment *M.v. Karthago* konsenja ta' merkanzija li kienet tgħabbiet fil-port ta' Anversa fil-Belġju. Fost din il-merkanzija, kien hemm *container* CTIU 027377/2 b'elf u tnax-il (1,012)

kartuna ta' gallettini u *wafers* li ġabithom Malta l-kumpannija importatriċi J. Cachia Caruana Limited. L-imsemmija merkanzija kienet tgħabbiet bis-saħħa ta' polza ta' tagħbija numru 501 maħruġa mill-kumpannija mħarrka nnifisha fit-2 ta' Jannar, 1990<sup>4</sup>. Fuq l-imsemmija polza kien hemm ir-rimarki "*one 20-ft container said to contain 1012 cartons biscuits and wafers*" u r-rimarka "*shippers load and count*". L-imsemmi bastiment kien inħaddem mill-kumpannija mħarrka;

Illi l-*container* tniżżel fil-Moll tal-Laboratorju. L-importatriċi irtirat il-*container* tlitt (3) ijiem wara l-wasla tiegħu f'Malta u nfetaħ dak inhar fil-preżenza ta' fizza tad-Dwana wara li nstab li s-siġilli tiegħu ma kinux mittiefsa<sup>5</sup>. Meta nfetaħ il-*container*, hu u jinħatt instabet ħsara f'bosta mill-kartun u l-merkanzija li kien hemm fihom. Il-ħsara li dehret kienet ikkawżata minħabba tixrib kemm ta' bosta mill-kartuniet u kif ukoll tal-pakketti ta' ġo fihom. Minn eżamijiet li saru ħareġ li t-tixrib ma kienx bl-ilma tal-baħar<sup>6</sup>. Instabet ukoll kartuna nieqsa<sup>7</sup>;

Illi l-importatriċi, li kienet assikurata mal-kumpannija attriċi, ressqet talba għall-kumpens taħt il-polza ta' assikurazzjoni l-għada li nħatt il-*container*. Dak inhar stess, tqabbad *surveyor* li hejja rapport tat-telf u l-ħsara rapportati<sup>8</sup>. Ittieħdu wkoll ritratti tal-merkanzija fil-kundizzjoni li kienet meta nħarġet mill-*container*<sup>9</sup>. Il-kumpannija attriċi laqgħet it-talba tal-assikurata tagħha (il-kumpannija importatriċi) u f'Mejju tal-1990 għamlet tajjeb għad-danni mġarrba mill-assikurata tagħha u ħallsitha s-somma ta' Lm2,220.45<sup>10</sup>, u din, min-naħa tagħha, issurrogatha fil-jeddijiet tagħha dwar l-istess ħsara<sup>11</sup>. Il-kumpannija attriċi talbet lill-kumpannija mħarrka tħallasha d-danni li ġarrbet minħabba t-talba tal-assikurata tagħha. Billi l-kumpannija mħarrka ċaħdet kull responsabbiltà għal dak li ġara, il-kumpannija attriċi fetħet il-kawża f'Jannar tal-1991;

<sup>4</sup> Dok "A", f'paġ. 5 tal-proċess

<sup>5</sup> Dok "JM", f'paġ. 98 tal-proċess

<sup>6</sup> Xieħda ta' Juan Formosa 19.2.1992, f'paġ. 82 tal-proċess

<sup>7</sup> Xieħda tal-fizzjal Joseph Micallef 19.2.1992, f'paġ. 83 tal-proċess

<sup>8</sup> Dok "B", f'paġġ. 7 – 9 tal-proċess

<sup>9</sup> Paġġ. 10 – 2 tal-proċess

<sup>10</sup> Ekwivalenti għal € 5,172.26 fl flus tal-lum

<sup>11</sup> Dok "Ċ", f'paġ. 13 tal-proċess

Illi l-konsiderazzjonijiet ewlenin ta' dritt li jirrigwardaw il-każ jingabru fil-kwestjoni tal-eżoneru mir-responsabbilta' li l-kumpannija mħarrka tippretendi li tgawdi dwar il-merkanzija in kwestjoni. Kif issemma qabel, dan l-eżoneru tippretendih kemm rigward il-klawsola ta' eżoneru fil-polza ta' tagħbija, u kif ukoll minħabba r-riċevuta tar-rilaxx bla kundizzjoni li hija tgħid li ħalla l-importatur meta laqa' għandu l-konsenja mertu tal-każ. Il-Qorti sejra tistħarreg iż-żewġ linji ta' difiża fl-ordni li tressqu;

Illi **dwar l-eċċezzjoni tal-klawsola ta' eżoneru** li tinsab fil-polza ta' tagħbija, din tinbena fuq ir-rimarka li saret fuq l-istess polza fis-sens li l-*container* kien qed jingħad li kellu fih il-merkanzija in kwestjoni. Dan ifisser li l-*container* ittella' abbord issigillat b'li kien fih. Ir-rimarka "*said to contain*" tissemma b'mod prominenti meta tissemma l-kwantita' ta' kartuniet li kienu fil-*container*;

Illi l-fatt li fuq polza ta' tagħbija titniżżel il-klawsola "*said to contain*", ma jwassalx b'daqshekk biex wieħed jifhem li l-vettural jew il-kaptan li jkun ħareg l-istess polza m'għandux għalfejn juża l-għaqaq u l-ħila tiegħu li jwassal il-merkanzija bla ħsara fil-port tad-destinazzjoni. Lanqas ma tagħtih il-jedd li jittraskura jew iserraħ moħħu li hu jkun serva biss bħala mezz ta' trasport ta' dak li jista' jkun hemm fil-kontenitur jew *container* li jkun. Dan jingħad ukoll jekk kemm-il darba l-polza ma jkollhiex klawsola "*received in good order and condition*" jew "*clean on board*". Iżda wieħed jifhem ukoll li fejn ma jkunx hemm klawsoli bħal dawn, jaqa' fuq il-kunsinnatarju jew riċevitur aħħari li juri li l-merkanzija tgħabbiet f'kundizzjoni tajba<sup>12</sup>, aktar u aktar jekk il-vettural jew il-kaptan ma kienx imdaħħal fit-tagħbija u l-istivar;

Illi, fil-qofol, is-siwi tal-klawsola "*said to contain*" teħles lill-vettural jew lill-kaptan mir-responsabbilta' biss dwar **l-għadd jew kwantita'** tal-merkanzija li tkun tgħabbiet bla ma setgħet tiġi minnu magħduda jew kostatata minn dak l-

---

<sup>12</sup> App.Inf. 23.6.2004 fil-kawża fl-ismijiet *Atlas Insurance Agency Ltd. vs Gollcher Co. Ltd.*

għadd jew dik il-kwantita' li tissemma' fil-polza<sup>13</sup>. Iżda dik il-klawsola ma teħlisx ukoll mir-responsabbilta' dwar **il-kwalita' u l-istat** li l-istess merkanzija tkun ittellgħet fih abbord;

Illi dan ifisser li, ladarba l-kunsinnatarju jew riċevitur seħħlu juri li l-merkanzija tgħabbiet f'kundizzjoni tajba, il-vettural jew rappreżentant tal-bastiment taqa' fuqu r-responsabbilta' li juri li ma kienx jaħti għall-ħsara li tkun ġarrbet il-merkanzija meta din tasal fid-destinazzjoni tagħha;

Illi bil-liġi<sup>14</sup> il-polza ta' tagħbija tagħmel prova bejn il-partijiet kollha interessati fit-tagħbija, kif ukoll bejniethom u l-assikuraturi, bla ħsara tal-prova kuntrarja. Issa meta l-merkanzija tittella' fuq bastiment bla kummenti dwar il-kundizzjoni tagħha, wieħed jassumi li din tkun ittellgħet f'kundizzjoni tajba u li f'dik il-kundizzjoni trid titwassal lid-destinatarju. Biex titwaqqa' dik il-preżunzjoni, jaqa' fuq il-vettural jew il-bastiment (permezz tal-aġent tiegħu) li juri l-kontra ta' dak li jitniżżel fil-polza, fin-nuqqas ta' liema prova titnissel ir-responsabbilta' li jwassal il-merkanzija tajba kif għabbiha<sup>15</sup>;

Illi, min-naħa l-oħra, mir-rapport tas-*surveyors* imqabbdin mill-kumpannija attriċi joħroġ li l-ħsara lill-merkanzija ġrat minħabba tixrib, iżda ma deherx li t-tixrib kien minn tnixxija ta' ilma baħar. Fil-fehma tal-perit legali, din qagħdet fuq il-provi mressqin u waslet għall-fehma li l-importatriċi ma kinitx taħti għall-ħsara. Fuq il-baži ta' din il-konklużjoni, l-Qorti ssib li kien jaqa' fuq il-kumpannija mħarrka li tressaq provi li jwaqqgħu bi provi xierqa r-responsabbilta' essenzjali tagħha f'ċirkostanza bħal din;

Illi l-kumpannija mħarrka ma għamlet xejn minn dan. Ladarba ma ġabitx provi li jeħilsuha mill-ħtija, kif fuq imfisser, hija jkollha terfa' l-konsekwenzi ta' din l-għażla tagħha;

---

<sup>13</sup> P.A. PS 28.5.2003 fil-kawża fl-ismijiet *Dr. Simon Micallef Stafrace noe et vs John Ripard et noe*

<sup>14</sup> Art. 325 tal-Kap 13

<sup>15</sup> App.Inf. 12.1.2005 fil-kawża fl-ismijiet *Gasan Insurance Agency Ltd. vs Parnis England Trucking Ltd.*

Illi l-għaref perit legali, madankollu, dwar il-merkanzija li nstabet nieqsa, waslet għall-fehma li l-kumpannija mħarrka ma tistax tinżamm responsabbli, ladarba fl-ebda waqt ma kellha kontroll ta' x'kien tgħabba fil-*container* u ladarba s-sigilli ma kinux mittiefsa x'hin infetaħ biex jinħatt. Il-Qorti tqis li din il-fehma hija għal kollox mistħoqqa u sejra tagħmilha tagħha;

Illi **dwar l-eċċezzjoni li l-importatur ħalla riċevuta nadifa** u mingħajr kummenti fuqha meta rtira l-*container* għandu jingħad li din il-pretensjoni ma toħroġx mill-atti. Il-kumpannija mħarrka ma resset l-ebda dokument f'dan is-sens. Għall-kuntrarju, l-ewwel darba li l-importatur seta' jkun jaf bil-kundizzjoni tal-merkanzija kien meta nfetaħ il-*container*. Dak inhar li nfetaħ il-*container* jirriżulta li kien iddaħħal f'maħżen tal-kumpannija importatriċi. Infetaħ quddiem fizzjal tad-Dwana li xehed li s-sigilli tal-*container* sa dak il-ħin kienu għadhom mhux imkissra. Hekk kif beda jinħatt, tniżżlu r-rimarki dwar il-ħsarat u n-nuqqasijiet li bdew jidhru u dawn inkitbu fuq il-formola tar-Rilaxx innifisha. Dawn ir-rimarki jxejnu, għalhekk, l-allegazzjoni tal-kumpannija mħarrka;

Illi għalhekk it-tieni eċċezzjoni ma tirriżultax mistħoqqa;

Illi, mill-bqija, għar-rigward tal-ammont ta' ħsara li tagħha l-kumpannija attriċi għamlet tajjeb lill-assikurat tagħha għall-ħsarat riskontrati, ma jidher li hemm l-ebda kontestazzjoni u l-Qorti sejra tilqa' t-tieni talba attriċi f'dak ir-rigward, ħlief fejn instab li l-merkanzija kienet nieqsa;

Illi **dwar il-likwidazzjoni tal-ħsara kumpensabbli** li għaliha trid tagħmel tajjeb il-kumpannija mħarrka, il-Qorti ssib li ma tistax taqbel mas-somma li waslet għaliha l-perit legali. Jidher li hija waslet għall-fehma li l-valur tal-kaxxa n-nieqsa (u li għalhekk il-kumpannija mħarrka ma tistax titqies responsabbli għaliha) kien ta' Lm 1.84. Dan huwa bla dubju kalkolu għal kollox kontradett mill-fatti li hija kellha quddiemha. L-ammont indikat mill-perit kien biss l-ammont ta' valur ta' *insurance and freight*, mhux il-valur

tal-kartuna bil-kontenut tagħha. Jirriżulta<sup>16</sup> li l-kaxxa misjuba nieqsa kienet waħda minn bosta tal-għamla “*Iced Gem Biscuits*” li ras għal ras il-prezz ta' kull waħda huwa ta' Lm 8.24 (magħduda magħha l-ammont ta' dazju dovut). Għalhekk, l-ammont li jrid jiġi mnaqqas huwa ta' Lm 8.24<sup>17</sup>;

Illi għar-rigward tal-ispejjeż l-oħrajn mitluba mill-kumpanija attriċi, dawn jikkonsistu fi spejjeż minfuqa biex qabddet is-*surveyors* biex iħejju r-rapport wara t-talba li saret mill-importatriċi assikurata. Jirriżulta li dak is-*survey* kien għal kollox meħtieġ u sewa ħafna mhux biss biex wera li kien hemm ħsara u telf fil-merkanzija in kwestjoni, imma wkoll biex juri kemm kienet estiża dik il-ħsara u kemm mill-konsenja ma kinitx milquta bil-ħsarat riskontrati. Kemm hu hekk, mill-istess rapport joħroġ ċar li l-assikuratriċi (jiġifieri l-kumpanija attriċi) seħħilha tirreżisti l-pretensjoni tal-assikurta tagħha li tikkumpensaha l-valur tal-konsenja kollha. Fil-fatt, bis-saħħa tas-*survey* seta' jintlaħaq arrangament biex l-assikurata importatriċi tingħata kumpens biss għall-merkanzija mitlufa u li tassew garrbet ħsara u ma kinitx tajba biex tinbiegħ;

Illi fuq kollox l-ispejjeż hekk minfuqin mill-kumpanija attriċi huma spejjeż li tista' tressaq f'kawża bħal din u dan joħroġ minn każistika stabilita f'dan ir-rigward<sup>18</sup>. Dan iwassal lill-Qorti biex tilqa' wkoll din il-parti tat-talba tal-kumpanija attriċi;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

**Tilqa' l-ewwel talba attriċi** u tiddikjara li l-kumpanija mħarrka hija responsabbli għad-danni mgarrbin mill-kumpanija attriċi għal dak li jirrigwarda l-ħsara mgarrba mill-merkanzija li nġarret fuq bastiment imħaddemmill-kumpanija mħarrka, iżda mhux għal dak li jirrigwarda l-merkanzija li nstabet nieqsa mal-wasla tagħha f'Malta;

<sup>16</sup> Ara d-dok “JM”, f'pag. 98 tal-proċess

<sup>17</sup> € 19.19 fi flus tal-lum

<sup>18</sup> Ara, per eżempju, App. Civ. 30.3.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Dr. Robert Staines noe vs James Gollcher et noe et*



**Tilqa' t-tieni talba attriċi** u tikkundanna lill-kumpannija m'harrka t'hallasha s-somma ta' ħamest elef sitt mija u tnejn u erbgħin euro u tlieta u għoxrin ċenteżmi (€ 5,642.23)<sup>19</sup> b'ħala danni likwidati li għalihom l-istess kumpannija m'harrka hija responsabbli, flimkien mal-imgħaxijiet legali fuq l-istess somma b'seħħ mill-14 ta' Jannar, 1991, sal-jum tal-ħlas effettiv u kif ukoll mal-ispejjeż tal-kawża.

## **Moqrija**

### **< Sentenza Finali >**

-----TMIEM-----

---

<sup>19</sup> Ekwivalenti għal Lm 2,422.21 fil-flus ta' qabel